

EIGEN SCHOON.

WESTBRABANTSCH TYDSCHRIFT

VOOR.

GESCHIEDENIS.
OUDHEIDSKUNDE.
FOLKLORE.
TAALKUNDE.

Eerste Jaargang Nr 12

15 December 1911

<hr/> <hr/> EIGEN SCHOON <hr/> <hr/>
WEST- BRABANTSCH TIJDSCHRIFT VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEIDSKUNDE
◆ ◆ ◆ FOLKLORE EN TAALKUNDE ◆ ◆ ◆
Verschijnende den 15 ^{den} van iedere maand
— Inschrijvingsprijs : 2.50 fr. 's jaars —
Inschrijvingen worden op al de postkantoren aangenomen
Voor al wat den opstelraad betreft gelieve men te schrijven naar het Bureel van Elgen Schoon te Opwijck ; voor al wat den dienst betreft naar het Bestuur van het Davidsfonds te Assche. :- :- :- :- :- :- :-

1ste JAARGANG

N° 12.

Over de beroerten in West-Brabant op 't einde der XVIe eeuw.

De algemeene feiten der beroerten alhier ontstaan onder Filips II, koning van Spanje (1555-1598), die de Nederlanden bestuurde, eerst door zijne zuster Margareta van Parma (7 Augustus 1559- 30 December 1567), later door andere plaatsvervangers, zijn den lezer niet onbekend.

Prins Willem van Oranje, bijgenaamd de Zwijger, gouverneur van Holland, Zeeland en Utrecht, was de aanstoker dier onlusten. Deze eeren heerschzuchtige ambtenaar was er op uit het protestantismus, zooveel hij kon, bij ons te laten indringen, de H. Kerk hatelijk te doen maken en de oneenigheid in zake van godsdienst te benuttigen om zijn wettigen vorst, in het bestuur der Nederlanden, trachten te onderkruipen.

De Nederlanden, toen veel uitgebreider dan heden, hadden slechts vier bisschoppelijke zetels : die van Kamerijk, Atrecht, Doornik en Utrecht (1). Nauwelijks waren er eenige nieuwe, hoogstnoodige bisdommen in onze streken ingericht (1559), of men begon te roepen dat de bisschoppen de Spaansche Inquisitie zouden invoeren. Het volk werd

1) Het prinsbisdom Luik behoorde niet tot de Zeventien Provinciën.

zoodanig opgeruid, dat kardinaal Granvelle, eerste aartsbisschop van Mechelen, ons land moest verlaten (13 Maart 1564). Toen men vernam dat de koning voornemens was de straiwetten tegen de « hervormers » van den godsdienst toe te passen (1565), kwamen, opgestoot door den Zwijger, honderden edellieden bij de landvoogdes zich tegen dat voorstel verzetten (5 April 1566). Het blind gespuis, door vreemde sectarissen misleid, leefde zonder geloof noch God, zonder wet noch koning — zoo schreef, den 19 Juli 1566, Margareta van Parma aan Filips II — en liep storm tegen al wat heilig is. In min dan eene week, lagen er in Vlaanderen meer dan vier honderd kerken geplunderd en verwoest. Te Antwerpen deelden al de kerken zulk lot (20 en 21 Oogst 1566). In de hoofdkerk stonden zeventig autaren ; geen enkele bleef recht. Het orgel werd afgebroken ; het alomvermaard tabernakel, verbrijzeld. Heilige vaten en relikwiekassen, beelden en schilderijen, kerkgewaden, boeken en handschriften, alles werd vernield. « De geuzen hebben den duvel in », schreven de Antwerpenaars van 1566, in een gebrekkig jaarschrift. Tevens werden, in Vlaanderen en in bijna al de provinciën der Noord-Nederlanden, kerken en kloosters geplunderd.

Onze baanderheeren waren in die beroerten noodzakelijk ingewikkeld. Graaf Lamoraal van Egmont, die toen heer van Gaesbeek (1565-1568) en gouverneur van Vlaanderen en Artois was, werd beschuldigd van inschikkelijkheid jegens de sectarissen en, op 's konings bevel, gehalsrecht (5 Juni 1568). Slachtoffer eener blinde strengheid was hij, voorzeker. Wat het land van Gaesbeek betreft, nergens hebben wij bespeurd dat er alhier, onder Alva's bestuur (22 Oogst 1567 — 28 November 1573), goddelooze volksdrijvers en oproermakers zouden rondgezwefd hebben. In Holland, waar de protestanten meester waren, werden, den 7 Juli 1572, in den Briel negentien priesters en kloosterlingen van Gorcum op de wreedstewijze voor het geloof gemarteld. Meteen zien wij Willem van Oranje met zijne benden Diest, Tienen en Mechelen doortrekken zonder wederstand te ontmoeten (1572). En niettemin, toen, op 9 November 1573, de deken van St Pieters-Leeuw St Martens-Lennick bezocht, schreef hij dat de pastoor dezer parochie over zijne parochianen een gunstige getuigenis gaf: *Curatus de subditis interrogatus dedit bonum testimonium* (1). Hetzelfde getuigschrift lezen wij in 't verslag van 't kerkvisiet van 15 November 1574 (2) en in dat van 21 Oogst 1576 (3), onder het bestuur van Lodewijk van Requesens

1) Archief van het aartsbisdom Mechelen, Reg. *Visitationes Decanales districtus Leu-wensis S. Petri* 1574-1615, bl. 11.

2) Ibid., bl. 47.

3) Ibid., bl. 71.

(28 November 1573 — 5 Maart 1576). Ook over andere parochiën der destijdige dekenij St Pieters-Leeuw vinden wij dergelijke getuigschriften.

Onze provinciën lagen in wanorde. De Spaansche troepen, die vergeefs hunne achterstallige soldij eischten, hadden Aalst geplunderd (25 Juli 1576) en te Antwerpen, drij dagen lang, gemoord, geroofd en gebrand (« Spaansche Furie », 4-6 November 1576). Zij moesten het land uit ; er moest godsdienstvrede komen (« Bevrediging van Gent », 8 November 1576). Ja maar Willem van Oranje vond in godsdienstvrede zijne rekening niet ; hij wilde in troebel water visschen en miskende de Pacificatie van Gent, zijn eigen werk. Zelfs na de goedkeuring der Pacificatie (« Eeuwig Edikt », 12 Februari 1577), weigerde hij de wapens neer te leggen en woelde voort. Hij had zooveel partijgangers aangewonnen dat hij te Brussel feestelijk werd onthaald (23 September 1577) en tot *ruwaard* of rustbewaarder van Brabant werd benoemd (22 October 1577), hij de invoerder en aanhitter van het protestantisme, hij de groote rustverstoorder der Nederlanden. Weldra werd hij zooveel als landvoogd onzer provinciën en de « Hooge Overheid » van Holland en Zeeland. De twintigjarige aartshertog Matthias (broeder van den Duitschen keizer Rodolf), wiens luitenant-generaal hij zich noemde, was een werktuig in zijne handen (18 Januari 1578 — 22 Juli 1580). De hertog van Anjou (broeder van Hendrik III van Frankrijk) diende hem ook, maar als ijdele tooneelspeler (19 September 1580 — 17 Januari 1583). Allengs verergerde de toestand. Priesters en kloosterlingen werden mishandeld en verjaagd ; kerken en kloosters geplunderd ; gansche wagens kerkgewaad, weggevoerd. Smartelijk is 't te lezen wat Gent en omstreken, Brugge en Ieperen van de geuzenbenden hebben uitgestaan gedurende bijna geheel het jaar 1578. Te Brussel werden, in Mei 1581, de kerken, uitgezonderd de protestantsche, gesloten en hunne goederen aangeslagen. Te Gent en te Brugge waren er kerken veranderd in stallen. Het ging daar bijna zoo ver als in Holland en Zeeland, waar Willem van Oranje de uitoefening van den katholieken godsdienst verboden en op het lezen en bijwonen der H. Mis zware boeten gesteld had (20 December 1581). Zoo kwam de oorlog tegen Spanje uit op godsdienstoorlog, geloofsvervolging, verdrukking der katholieke Kerk. Ondertusschen had de Zwijger zijne booze plannen in 't huidig België zien mislukken, dank voornamelijk aan de krachtige beweging die, sedert April 1578, in Henegouw was opgegaan (*Malcontenten*, « Unie van Atrecht », 6 Januari 1579). Uit vrees dat ook de Noord - Nederlanden hem zouden ontsnapt hebben, had hij deze provinciën verbonden in eenen Staat onafhankelijk van Spanje (« Unie van Utrecht », 23 Januari 1579) ; het verval van Filips II doen uitspreken (Januari 1580), den hertog van Anjou het oppergezag in de Nederlanden aangeboden (30 Oogst 1580) en het vaderland

aan Frankrijk als te koop gesteld (Verdrag van Plessis bij Tours, 19 September 1580 ; « Reversaalbrief », 29 December 1580). Als landverrader door den koning ter dood verwezen (15 Maart 1580), op 't punt de kroon op zijn werk en op zijn hoofd te zetten (¹), viel hij, 51 jaar oud, den 10 Juli 1584, te Delft, onder de kogels van een Franschen moordenaar.

Welk was, in dien droeven tijd, de toestand onzer West-Brabant-sche dorpen ? Dit gaan we voor oogen leggen.

Tot in het jaar 1559, vóór de inrichting van het aartsbisdom Mechelen, behoorde onze landstreek tot het bisdom Kamerijk, aartsdiakonaat Brabant, dekenij Halle. De aartsbisschop van Mechelen had ze, zooals we daaren even bemerkten, onder de dekenij St Pieters-Leeuw gesteld.

Verslagen van kerkvisieten door den landdeken in onze parochiën gedaan onder het bestuur van don Juan van Oostenrijk, broeder van Filips II (November 1576 — 1^{en} October 1578) en onder dat van Alexander Farnees, prins van Parma, zoon onzer eerste landvoogdes (1578 — 3 December 1592), hebben wij niet gevonden, tenzij dat van 1585, hetwelk toch niets merkwaardigs behelst ; en daaruit gissen wij dat onze dorpen, even als de Waalsche *Malcontenten*, koning en godsdienst getrouw gebleven waren. 't Is slechts na Farnees, die nochtans bijna gansch België aan Spanje herwon, te weten van 1593 tot 1600, onder het bestuur van graaf van Mansfeld (December 1592 — Januari 1594), van aarts Hertog Ernest van Oostenrijk (Januari 1594 — 21 Februari 1595), van graaf de Fuentes (1595 — 11 Februari 1596), en zelfs nog wat onder Albert en Isabella, dat West - Brabant door de Nederlandsche onlusten geteisterd werd.

Eerst en vooral zij opgemerkt dat, sedert het jaar 1598, de zeven en dertig hierna genoemde parochies aan de dekenij St Pieters-Leeuw onderhoorig waren : Alseberg, Audenaken, Beckerzeel, Beersel, Beert, St Laureis-Berchem, St Martens-Bodeghem, Bogaerden, Buisingen, Bijgaerden, St Ulriks-Capelle, Dilbeek, Dworp, Elingen, Eysingen (niet te verwarren met Eyseringen), Gaesbeek, Goyck, Huysingen, Itterbeek, Leerbeek, St Pieters-Leeuw, St Martens-Lennick, St Quintens-Lennick, Lieferingen, Linkebeek, Borgt-Lombeek, Ste Catharina-Lombeek, O. L. V.-Lombeek, Pamel, Rebecq, St Genesisus - Rhode, Ruysbroek, Strijthem, Ternath,

1) Anjou had te Coutras, in Frankrijk, de belofte geteekend dat Holland, Zeeland en Utrecht voor altijd aan Willem van Oranje en aan zijne nakomelingen zouden blijven (« Reversaalbrief », 29 December 1580).

Tubize, Vleserbeke, Wambeek ⁽¹⁾. Vóór 1598, in plaats van Lieferingen, Borgt-Lombeek, Ste Catharina-Lombeek, Pamel, Strijthem, Ternath en Wambeek, waren St Agatha-Berchem, Bollebeek, Brussegheem, Cobbehem, Hamme, St Peeters-Jette, Molhem, Ossel, Wemmel en Zellick onder de dekenij St Pieters-Leeuw, zoodat deze toen veertig parochiën behelsde ⁽²⁾.

Welnu, ziehier eene schets van het vernielingswerk door de vijanden van het katholiek geloof aangelegd in de parochiën die toen deel uitmaakten van de dekenij St Pieters-Leeuw. Deze schets hebben wij opgemaakt uit oorspronkelijke stukken, namelijk uit kerkvisietverslagen te Mechelen, in het aartsbisschoppelijk archief bewaard, onder den titel *Visitationes Decanales districtus Leeuwnensis S. Petri*, register der jaren 1574 - 1615, dat der jaren 1595 - 1618 en dat der jaren 1616 - 1628. Om tijd en plaats te winnen, noemen wij, in de aanhaling dezer boeken, het eerste, *a*; het tweede, *b*; het derde, *c*; het getal volgend op *a* of *b* of *c* duidt de bladzijde aan.

Kerkvisiet 1593. — **St Martens - Bodeghem**. Pastorij afgebrand (*a* 104). — **Bollebeek**. Kerk ten gronde afgebrand (*a* 107); gewaad en gewijde vaten in bewaring te Brussel (*ibid.*). — **Brysingem**. Gewaad, kelken, boeken in bewaring te Halle (*a* 116). — **Groot-Bijgaerden**. Kerk ten gronde door de beeldstormers ⁽³⁾ afgebrand (*a* 109); er bleef niets van over (*a* 119). Gewaad, kelken, boeken in veiligheid gesteld te Brussel (*ibid.*). — **St Ulriks - Capelle**. Tabernakel verbrijzeld (*a* 105). — **Cobbehem**. Autaren onteerd. De deken vond er nauwelijks eene albe (*a* 108). — **Gaesbeek**. De kerk, gebouwd op 't einde der XIVe eeuw (*b* 11), was gansch afgebrand (*a* 114) door kwaadwilligen (*a* 124); de muren waren blijven staan (*b* 241). — **Goyck**. Autaren ontheiligd (*a* 113). De pastorij moest herbouwd worden (*ibid.*), afgebrand? — **Jette**. Pastorij afgebrand (*a* 110). — **St Pieters-Leeuw**. In de kerk, armoede en verwoesting. Slechts ééne albe, één kazuifel, noch ciborie noch monstrans, een tinnen kelk ⁽⁴⁾. Alleen het hoogaltaar; de andere autaren, omvergeworpen. Geen pastorij (*a* 102);

1) Archief van het aartsbisdom Mechelen, *Visitationes Decanales districtus Leeuwnensis S. Petri*, Register der jaren 1595 — 1618, bl. 77 en volg., alsook de volgende registers.

2) *Ibid.*, Reg. der jaren 1574 — 1615, bl. 3 en volg. (Kerkvisieten 1573, 1574); bl. 35 en volg. (Kerkvisieten 1575, 1576); Reg. der jaren 1595 — 1618, bl. 1 en volg. (Kerkvisieten 1595, 1596, 1597).

3) In 1602, schreef de deken dat de kerk misschien afgebrand werd door inwoners der plaats (*b* 233).

4) Destijds was er ook slechts een tinnen kelk te vinden te Beert (*a* 158), te St Laurels-Berchem (*a* 276), te Gaesbeek (*a* 241), te Leerbeek (*b* 162), te Borgt-Lombeek (*a* 267), te O. L. V.-Lombeek (*a* 111).

nooit was er een geweest (*b* 16); in 1595, woonde de pastoor bij den *praetor* (*ibid.*). — **St Martens-Lennick**. De kerk was erg beschadigd door brand; ware zij niet bijtijds van een dak voorzien geweest, zou zij ingestort zijn (*a* 111) — **Molhem**. Pastorij vernield (*a* 107). — **Rebecq**. De kerk was door de vijanden van den godsdienst verbrand en verwoest; slechts het hoogkoor en de toren bleven over (*a* 103). — **Vlesenbeke**. Kerk afgebrand (*a* 115); de muren waren blijven staan (*a* 132); (*c* 61). De pastorij was waarschijnlijk met de kerk afgebrand, aangezien zij in 1576 hersteld was (*a* 78) en in 1593 niet meer bestond (*a* 115). In 1596-1597 werd er eene pastorij gebouwd (*b* 50, 73). — **Wemmel**. Al de autaren onteerd (*a* 109).

Kerkvisiet 1594. — **Beersel**. Pastorij vernield (*a* 121). — **Tubize** Dank aan den kloekmoedigen wederstand der bevolking, ontsnapte de kerk aan de vijandelijke bestorming (*a* 132). Het landvolk, alhier, was niet geusgezind. Zoo getuigde, in 1594, de pastoor van St Martens-Lennick over zijne parochianen: *Populus bonus, nulla labes fidei vitaeque eorum*. (*a* 126), « braaf en godsdienstig volk ».

Kerkvisiet 1595. — **Ste Agatha-Berchem**. Koor der kerk gansch afgebrand (*b* 3). — **St Laureis-Berchem**. Kerk gansch afgebrand; het koor herbouwd (*a* 3). — **Brusseghem**. Pastorij afgebrand (*a* 7). — **St Ulriks-Capelle**. Kerk afgebrand (*a* 23). De relikwieën van St Niklaas aan vijandelijke handen onttrokken en te Brussel bewaard (*ibid.*). — **Dworp**. Pastorij afgebrand (*a* 21) door de Calvinisten (*a* 218). Kerk afgebrand, uitgenomen toren en koor (*a* 21). — **Itterbeek**. Autaren onteerd (*a* 13). — **Molhem** Koor der kerk gansch afgebrand. Het eenig overgebleven altaar was onteerd (*a* 18).

Kerkvisiet 1596 (Aartshertog Albert van Oostenrijk, zoon van keizer Maximiliaan II, algemeene bestuurder der Nederlanden, te Brussel aangekomen den 11 Februari 1596). — **Beert**. Dagelijks invallen en geldafpersingen van wege de soldaterij (*b* 35). — **Molhem**. Gedurende de H. Mis, kon de pastoor nauwelijks den kelk tegen regen beschutten (*b* 47).

Kerkvisiet 1597. — **Audenaken**. Kerk onteerd, zooals bijna al de kerk en der dekenij (*b* 56). — **Buysingen**. Pastorij gansch afgebrand (*b* 59) door krijgsvolk (*b* 93). Kerk niet onteerd; de beeldstormers waren er niet ingedrongen (*b* 236). — **Eysingen** (niet Eyseringen). Pastorij afgebrand (*b* 62) door krijgsvolk (*b* 193).

Kerkvisiet 1598 (Aartshertog Albert van Oostenrijk in huwelijk getreden met Isabella, dochter van Filips II, koning van Spanje, den 6 Mei 1598). — **Gaesbeek**. Sedert dat de kerk afgebrand was (zie kerk-

visiet 1593), berustte het H. Sacrament in de kapel van 't kasteel en daar geschieden de goddelijke diensten in 1594 (*a* 124), 1595 (*b* 11), 1596 (*b* 40), 1597 (*b* 63), en waarschijnlijk nog in 1598, vermits, in 1598, de deken van St Pieters-Leeuw, over zijn kerkvisiet te Gaesbeek, schreef : « Niets bijzonders », *nihil notabile* (*b* 78). — **Lieferingen**. Kerk gansch afgebrand ; koor herbouwd (*b* 79). — **Pamel**. Geen glas in de kerkvensters (*b* 83). In 1601 waren te Pamel de kerkvensters nog zonder glas en de kerk zonder vloer (*b* 212). In 1609, 1610 en 1611, dreigde de toren in te storten (*a* 232, 245, 256). In 1610, begon de herstelling van het koor (*a* 245) en was, in 1612, nog niet geëindigd (*a* 268).

Kerkvisiet 1599 (Albert en Isabella te Brussel ingehuldigd den 5 September 1599). — **Alseberg**. Kerk onteerd (*b* 88). — **Audenaken**. Kerk en twee autaren onteerd (*b* 89). — **Beersel**. De pastorij en de twee kapelaanhuizen afgebrand (*b* 91) door krijgsvolk (*b* 230). Al de autaren, uitgenomen een, onteerd (*b* 91). — **Beert**. Al de autaren onteerd (*b* 96). — **St Laureis-Berchem**. Pastorij afgebrand (*b* 90) door krijgsvolk (*b* 236). De autaren, uitgenomen een, afgebroken ; het overgebleven, onteerd (*b* 91). — **Groot-Bijgaerden**. Pastorij afgebrand (*b* 97) door de Calvinisten (*b* 187.) — **Dilbeek**. Pastorij afgebrand (*b* 101) door krijgsvolk (*b* 191). — **Dworp**. Al de autaren onteerd (*b* 131). — **Elingen**. Kerk ontheilgd (*b* 102). — **Itterbeek**. Kerk ontheilgd (*b* 109). — **St Martens-Lennick**. Pastorij afgebrand (*b* 113). — **St Quintens-Lennick**. Kerk onteerd ; al de autaren ontheilgd, uitgenomen het hoogaltaar (*b* 111). — **Lieveringen**. Kerkhof onteerd (*b* 118). — **Linkebeek**. Pastorij afgebrand. Al de autaren ontheilgd (*b* 120). — **Ste Catharina-Lombeek**. Al de autaren ontheilgd. Pastorij afgebrand (*b* 123) door de Calvinisten (*b* 208). — **Rebecq**. Al de autaren ontheilgd (*b* 126). — **Tubize**. Kerkhof en al de autaren onteerd (*b* 132). — **Wambeek**. De kerk was afgebrand ; het koor, hersteld. Het kerksieraad, bij graaf de Crucquembourg, heer van Wambeek, Ternath en Ste Catharina-Lombeek, in bewaring, viel grootendeels, met 's heeren goederen, in de handen der vijanden (*b* 136). Al de autaren onteerd (*b* 137).

Kerkvisiet 1600. — **Alseberg**. Autaren onteerd (*b* 143). — **Beckerzeel**. Kerk en autaren onteerd (*b* 164). — **St Martens-Bodeghem**. Kerk en autaren onteerd (*b* 150). — **Bogaerden**. Autaren onteerd (*b* 146). — **Dilbeek** (*b* 152) — **Elingen** (*b* 154) — **Eysingen** (*b* 153) — **Goyck** (*b* 155) — **Huysingen** (*b* 157), kerk en autaren onteerd. — **Linkebeek**. Kerk onteerd door eene dubbele moord (*b* 162). — **Borgt-Lombeek**. Kerk en autaren onteerd (*b* 163). — **O. L. V.-Lombeek**. Autaren onteerd (*b* 161). — **Pamel**. Kerk en autaren onteerd. Koor zonder dak (*b* 165). — **St Genesius-Rhode**. Kerk onteerd (*b* 170). — **Ternath**. Kerk en autaren onteerd (*b* 165).

Kerkvisiet 1601. — **St Martens-Bodeghem**. De parochianen hadden twee zilveren kelken, eene monstrans, eene zilveren kroon van O. L. V. en twee zilveren engelen verkocht voor de som van omtrent 400 gulden, waarvan zij 80 gulden besteed hadden tot vrijkoop van hunnen pastoor, die gevangen genomen was (*b* 184). — **Gaesbeek**. De pastorij (¹) was door de vijanden van den katholieken godsdienst afgebrand (*b* 195).

Wij willen het bedroevend tooneel dat wij voor oogen gelegd hebben niet in 's lezers inbeelding laten zweven zonder te doen zien, alvorens te sluiten, dat de afgebrande kerken en pastorijen, in West-Brabant, langzamerhand uit hunne puinen oprezen.

Te **St Martens-Lennick** was men, reeds in 1595, bezig met den kerktoeren van een nieuwe spits te voorzien (*b* 14). In 1599, waren de afgebrande kerk en de afgebrande pastorij hersteld (*b* 113). Voor de kerk alleen, alhoewel met stroo gedekt (*b* 43), beliepen de herstellingskosten tot de som van 7000 gulden (*b* 113). — Te **St Ulriks-Capelle** in 1595, en te **Bollebeek**, in 1596, was men ook bezig met de afgebrande kerken te herstellen (*b* 23, 37.) — Te **St Laureis-Berchem**, waar, tot in 1602, van het afgebrand kerkje niets meer bestond dan het koor, dat reeds in 1595 hersteld was (*b* 3, 181, 235), begon men, in 1602, de beuk van ten gronde af te herbouwen (*b* 235) en men kreeg ze, in 1610, onder dak (*a* 200, 228, 239). — Te **Gaesbeek**, waar kerk en pastorij door de vijanden van den godsdienst afgebrand waren, had pastoor Heymans, in 1602, zich op eigene kosten eene woning doen bouwen (*b* 241). In 1599, was het koor der kerk hersteld (*b* 105). Een deel der kruiskoor en het torentje werden gemaakt in 1605 (*a* 174). Het schip der kerk, zonder dak gebleven (*b* 156, 195, 241), begon hersteld te worden in 1609 (*a* 229) en was voltooid in 1612 (*a* 264). — Te **Vlesenbeke** gingen de herstellingswerken der afgebrande kerk ook traag voort. In 1603 was daar nog niets onder dak dan het hoogkoor en het koor van O. L. V. (*a* 155). In 1622 was de kerk gansch hersteld (*c* 125, 186). — Te **Wambeek**, behalve het koor, dat reeds in 1599 hersteld was (*b* 136), werd de afgebrande kerk, tusschen 1605 en 1618, van ten gronde af herbouwd (*a* 181; *c* 42, 62). — Dezelfde werkzaamheid heerschte in andere parochiën van de dekenij **St Pieters-Leeuw**. Te **Bijgaerden**, waar, in 1597, een deel der afgebrande kerk herbouwd was, maar de toren nog zonder dak stond (*b* 57), was, in 1603, het schip der kerk voltrokken (*a* 141); in de jaren 1606-1608, herbouwde men het koor (*a* 187, 199, 215). — Te **Dworp**, waar koor en toren aan de vlammen

1) Beter, het huis door den pastoor bewoond, want in 1599 schreef de deken van **St Pieters-Leeuw** dat er te Gaesbeek, sedert honderd jaar, geen pastorij was, *domus pastoralis non fuit a centum annis* (*b* 105).

ontsnapt waren, was, in 1601, de middenbeuk bijna onder dak ; maar er waren nog geen glazen in de vensters. Het koor, met stroo gedekt (*b* 218), kreeg, in 1608, een schaliën dak (*a* 207, 222). Eene zijkoor begon, in 1608, opgebouwd te worden (*a* 222) en werd, in 1612, voltrokken (*a* 257 270).

Wat zullen de vrome christenen dier beroerde tijden geleden hebben ! hoe grievend zal het voor hen geweest, zijn zooveel geweldenarijen tegen hun heiligen godsdienst te zien bedrijven ! En als wij getuigenissen lezen over hunne kloekmoedige geloofsbelijdenis, onder anderen, *Populus bonus, nulla labes fidei vitaeque eorum* (zie kerkvisiet 1594), moet het ons dan wonder voorkomen dat de zoogezegde Hervorming, ondanks hare helse pogingen, er niet ingelukt is op onzen bodem wortel te schieten ?

F. VENNEKENS.

Dom Beda Regaus

Laatste proost der abdij van Affligem.

(*Vervolg van blz. 169 en slot*)

Den 7 November bevolen de Franschen aan den proost het H. Sacrament naar de parochiekerk van Hekelgem te doen dragen, daarna verzegelden zij de abdijkerk, na de ciborie en remonstrantie gestolen te hebben.

De vier volgende dagen gingen de monniken mis lezen te Hekelgem, te Meldert en in St Rochuskapel (¹).

« Mijne kinderen, » sprak de proost tot zijne religieuzen in die droeve dagen, « mijne kinderen, al deze plagerijen zijn eene voorbereiding tot den marteldood, en wij moeten ons hierover verheugen, naar het voorbeeld der apostelen, die blijde waren, dat het hun gegeven was om den Naam van Jesus versmading te lijden. Wij immers lijden ook om geen andere reden, dan om den Naam des Heeren. Met ons aan zijnen dienst toe te wijden, zijn wij hatelijk geworden aan de wereld, en aan al degenen die de Kerk van God vervolgen. Maar verheugt u en verblijdt u, want uwe belooning zal groot zijn in den hemel. »

Onze monniken echter weigerden hun klooster te verlaten alhoewel

1) *Haffighemum* illustrat. III blz. 2590

het intusschen was ledig geplunderd, en er zelfs geene deuren meer aan de cellen waren. Den nacht tusschen den 10ⁿ en 11ⁿ November, den laatsten welken zij in Affligem zouden doorbrengen, namen zij een weinig rust in het bureel van den econoom op een handvol stroo door de dieven achtergelaten.

Eindelijk den Vrijdag 11ⁿ November 1796 zou de uitdrijving volbracht worden. Om 10 ure in den voormiddag kwamen vier commissarissen naar onze abdij, en vroegen nogmaals of de religieuzen in hun afschaffing wilden toestemmen; op het eenparig ontkennend antwoord, riep een der commissarissen: «Avancez et poussez!» — Vooruit, stoot ze buiten. De soldaten lieten het zich geen tweemaal zeggen, en onder het roffelen der trom, werden onze monniken, den eerbiedwaardigen Proost den eerste, op straat gezet.

Aan de groote poort der abdij, in de Langestraat, stond een groote menigte volks van alle kanten toegesnel. Zoodra zij hunne weldoeners zagen, brak er een algemeen noodgeschrei los; sommigen klopten op hunne borst, anderen verhieven hunne handen ten hemel. De gebourvrouwen liepen al weenende en hun haren uit hun hoofd rukkende, hunne huizen binnen, omdat zij het gezicht van het vertrek onzer heeren niet konden zien.

De Proost echter, zijne smart overmeesterende keerde zich om tot de Franschen en zeide hun: «Ik bedank u voor de eer die gij ons aangedaan hebt.» En dan zich tot zijne religieuzen wendende vervolgde hij: «En gij, verheugt u en verblijdt u, want uwe belooning zal groot zijn in den hemel.»

De monniken gingen dan uiteen, maar kwamen des avonds samen op het kasteel te Overham bij Aalst, dat hun welwillend door de weledele baronnes de Cumplich tot verblijf was afgestaan. Ruim twee jaar leefde de verjaagde communiteit daar, voortdurend verontrust door huiszoekingen en bedreigingen, vooral ten gevolge van den aanval van Baron de Meer (¹) tegen de Fransche wacht die binnen de abdij geplaatst was. Eindelijk den 8 November 1798 moesten de monniken dit gastvrij verblijf verlaten en van elkander scheiden. De tachtigjarige proost ontsnapte met moeite aan zijne vervolgers, daar hij in der haast, te midden van een plasregen, dwars door het veld naar Hekelgem vluchtte en zijn intrek nam in het huis van den greffier der abdij, Benedictus Emmanuël De Witte. Zijne schuilplaats werd weldra aan de Fransche speurhonden bekend en

1) Zie Dr Moroy in *Belfort* 1897 blz. 281

den 20 November om middernacht overvielen 15 soldaten den rustenden grijsaard, doch lieten hem, na zijnen ouderdom gevraagd te hebben, met vrede. Ware het niet om zijne hooge jaren geweest, voorzeker zou Beda in het lot der andere « réfractaire » priesters gedeeld hebben. Meer dan negen jaren verbleef de proost daar in stille eenzaamheid, niet ver van de puinen zijner geliefde abdij, welke door hare nieuwe eigenaars tot gruis verplet werd, wat hij, o wee, onmachtig was te verhinderen. Te midden dezer pijnlijke omstandigheden voltrok Beda verschillende zijner werken en schreef de laatste droeve bladzijden van de geschiedenis der abdij. De onvermoeide werker legde het hoofd neder ter eeuwige ruste, op Palmzondag 11 April 1808, en werd op het kerkhof te Hekelgem, waar men nog heden den nederigen grafsteen ziet, begraven. Het opschrift luidt als volgt :

D. O. M.

BEGRAEF-PLAETS- VAN DEN ZEER EERWEERDIGEN, —
GELEERDEN EN DEUGD - RIJKEN HEER - BEDA REGAUS, —
GEBORTIG VAN BRUSSEL, HEBBENDE GEWEEST 69 JAEREN
RELIGIEUS DER ABDIJE VAN HAFFLIGHEM — EN 45 JAEREN
MET GROOTEN LOF — PROOST DERZELVE ABDIJE :
— HIJ IS TOT HEKELGHEM GESTORVEN — DEN 11 VAN APRIL 1808
— IN DEN OUDERDOM VAN 90 JAEREN —
EN IS — AAN DE RECHTERE ZIJDE VAN DEEZEN ZERK —
TEGEN DEN KERK - HOF - MUER BEGRAEVEN.

BID VOOR DE ZIEL

Op die wijze was het den verdienstvollen man niet gegund in de schaduw zijner abdij te rusten, voor dewelke hij zooveel gearbeid, zooveel geleden had ; nog meer, op het oogenblik waarop hij in het kille graf nederdaalde schijnt Affligems heerlijk verleden voor immer verduisterd en nauwelijks schemert nog eene flauwe straal van hoop in de toekomst.

Eene totale vernietiging, het lot van zoovele machtige abdijen, zou aan Affligem niet ten deele vallen. Hare puinen bleven weliswaar jaren lang verlaten, doch zij moest herleven in rustiger dagen. Eene bijzonderheid heeft ons bij het onderzoeken van Beda 's werken getroffen en wie weet heeft zij ook niet gewogen in Gods weegschaal ; althans zij is zeer geschikt om de innige verkleefdheid van Beda aan Affligem nog beter te doen kennen. Sedert de eerste jaren van zijn kloosterlijk leven schijnt hij beducht voor eene nakende verwoesting van zijn geliefde abdij. In zijne gezangen, vermaningen, in den loop der kloosterannalen dringt zich deze

gedachte meermalen op den voorgrond met eene smeekbede dat God zich moge ontfermen over Affligem, zijne bedrukte Moeder, en haar die zware beproeving besparen. Zijn vertrouwen op God spoort hem aan voort te werken en te hopen. En wanneer plotselings het geduchte onheil overkomt, dat de kloosterorden en de Kerk zoo gevoelig zou teisteren, dan wordt zijne bede nogdringender en roerender : God late ten minste niet toe, dat zijne abdij voor altijd vernietigd blijve ! Dezen hartewensch vindt men herhaaldelijk in Beda 's laatste werken. Persoonlijk heeft hij den dag der herstelling niet beleefd, doch het is eigenaardig dat Affligem de eenigste der oude Belgische Benedictijnerabdijen is, die door hare eigene monniken, wel is waar gedurende het aanvaard ballingschap, uit hare puinen is hersteld geworden, en haren band met het glorierijk verleden heeft aangeknoopt.

D. VINC. COOSEMANS. O. S. B.

Vergelijkingen uit onze Volkstaal.

Hij kan werken gelijk een paard.

Hij is gezond gelijk een jong veulen.

Hij stond daar te zien gelijk een koe op 'nen zieken hond.

Hij weet er zooveel van als een koe van safraan te eten.

Schreeuwen gelijk een mager verken.

Kontent gelijk een muisken.

Hij is er meê opgezet gelijk een hond met vlooiën, of wel gelijk een klein kattenken.

Hij speelt er meê gelijk een kat met een muis.

Hij keek uit de hoogte op hem neêr, lijk een henne op nen teerling !

Hij zit daar schoon, gelijk een luis op 'nen kam, of, gelijk een uil op 'ne klot.

Ze staken tegen een gelijk bakvisschen, of gelijk haringen in een baksken.

't Komt uit gelijk spurrie met een mikskén (heel goed, noodzakelijk goed).

Dat jongskén wast gelijk rijpen gerst (in 't geheel niet).

Hij stond daar te zien gelijk den duivel op 'nen blinden cent.

Ze stonden daar met een gezicht gelijk drie dagen slecht weêr.

Hij stond daar gelijk uit een zak geschud (verbluft, niet wetende waar of hoe).

Ons huis ligt gelijk een beeldeken (proper gelijk een beeldeken).

Zoo dik als nen dijk. Ne koestal met beesten gelijk dijken.

Opwijck.

H. V.

Het Klimop

Historische Novelle (1)

En de winden voerden — waar wete ik,
het speelzieke loof...

Uit « *Kerkhofblommen* » van Guido Gezelle.

Baafmis 1804 ! 't Had den ganschen nacht zoo hard gepletsregend, de wind had de boomen krakend heen en weergeslingerd, de sparren op den Truyenbosch diep doen zuhten en in de breede schouw van Liva's en Beth's kleine woning zoo akelig geschuifeld ! Op den morgen had de maan, die op haar laatste kwartier stond, de wolken uiteengeschied en bleek scheen ze nu over de eenzame puinen van het verwoeste Benediktijner-klooster van Affligem, bleek scheen ze over de wijduitgestrekte bosschen met hunne eeuwenoude eiken, bleek over de rustige huizen van het stille Meldert, bleek en vaal keek ze door de hoogopgeshotene hazelaren haag naar 't witgekalkte leemen huizeken aan wiens westelijken gevel een rank klimop weelderig opgeklommen was en dezen gansch met zijn eeuwig donkergroen bezet hield. In dat weggedoken nederig hutteken woonden ze met hun getweëen, Godelieva en Elisabeth, kortweg, Liva en Beth genoemd ; daar hadden ze vader jaar-in, jaar-uit zien weven en bij den tik-tak van zijn getouw lustig hooren zingen en moeder neerstig weten spinnen ; die waren beiden naar den Hemel gegaan en zij nu zaten daar alleen.

Beth was eene kloeke, grove Vlaamsche meid met kriekroode wangen en sterke knuisten, ruw in haar uiterlijk en ruw ook van binnen ; Liva, de zachtmoedige Liva, tenger opgegroeid, met heur droomerige blauwe oogen, heur rein eenvoudig hert en open gelaat had het hert van Nelen den braven, goedhertigen zoon van Wannes, den houtkapper, veroverd.

En buiten was het aan het vriezen gegaan en de wind blies scherper en scherper uit het Oosten en rukte van de boomen de uitgeleefde bladeren af en joeg ze tuimelend en wentelend over den weg of voerde ze dwarrelend hoog mede de ijskoude grijze lucht in.

Geen oog, geen enkel oog hadden beide zusters dien nacht geslapen. In Frankrijk was Napoleon tot het toppunt van glans en glorie geklommen : Bonaparte's naam zweefde op elks lippen, de « kleine kaporaal »

1) In hoofdzaak is, wat hier verteld wordt, waar gebeurd. Alleen de namen werden veranderd omdat de families nog bestaan in Meldert.

was de machtige keizer (1) geworden ; heel Europa beefde voor den donder van zijn groot kanon en moest het hoofd buigen voor zijn weergaloos genie. Maar zijn uitgestrekt oorlogsveld was een onverzaadbaar bloedbad en vergde onophoudend nieuwe slachtoffers. Arm België ! arm verdrukt vaderland ! het bruisende bloed uwer kloeke zonen heeft gestroomd in Spanje, in Duitschland, in Rusland, wijd en zijd opgeofferd aan den stoutmoedigen wereldoverheerscher wiens overmoed wankelde op de rots van Petrus !

En Nelen ook moest optrekken als soldaat, nog dezen dag ! Geen wonder dat op Liva's wangen bittere tranen rolden. Scheiden !... wat hertbrekend wee ! En God weet waarheen de arme geliefde doolt en in welke verlatene, verwoeste streek hij misschien sterven zou !

De hangklok sloeg vier ure. « Beth » sprak Liva « laat ons opstaan... hoort ge de sparren zuchten, hoort ge de boomen kraken en de wind zoo droef en weemoedig fluiten in de schouw ?... Ach, lieve zuster, bidden wij God om betere tijden. » « Van Nelen zegt ge niets, » snapte Beth half gestoord, « ten andere al uwe jeremiasklachten kunnen toch niet baten, wat andere kunnen moet uw Nelen ook kunnen, ge gaat daarvan niet sterven. » En terwijl stond ze al in huis en heur grijs oog schitterde van helsche deugnieterij en met heur grove vuist klopte ze op heur hert en ze mompelde : « dat vuur daarbinnen, dat vervloekt liefdevuur verteert mijn binnenste... ah... Neleken... en ze stak heur hand strak voor haar uit, ah... g' en woudt niet weten hoe ik voor u door een vuur zou gesprongen hebben... g' en woudt niet zien hoe mijn oogen op u vlamden, g' en woudt niet gevoelen hoe ik, de kwade Beth, als een hond aan uwe voeten zou kraipen... uwe oogen... uw hert... uwe ziel... 't was al voor ons bleek gezicht... voor onze fijne pop ! Maar nu zijt g' er wel mee... hebben is hebben, wanneer ge nu ooit uwe Liva... uw Livaken !... krijgt dat is eene andere kunst, en daar zal ik wel voor zorgen... ah, Neleken g' en wilt van mij niet... en nochtans ik ook, ... ik heb niet geslapen... ik... » en ze meende voort gal en venijn te spuwen maar Liva kwam en op den slag veranderde Beth van zin. « Kom Livaken, zet u in den hoek van den heerd, kind, ik zal een warm vuur aanleggen » zei ze op 'nen valschen geslepen toon, « en kleeid u wat aan, ik verwacht dat Nelen hier vroeg zal zijn om afscheid te nemen. En ge moet daarom zoo niet treuren, bah, hij keert eens weer... z'en blijven er toch niet allen. » En weer lachte ze nijdig, doch Liva, de goeie ziel, en vermoedde niets en ze zei geroerd : « Och, lieve zuster Beth, wat zijt ge goed, dat zal God u loonen. »

1) Op 18 Mei 1508 werd Napoleon door den Senaat uitgeroepen als eerste Keizer der Franschen. Op 2 December werd hij door Pius VII te Parijs gekroond.

Nu zwegen ze eene lange poos. « Hoor eens, Beth, » sprak Liva eindelijk, « hoor eens wat hondenweer buiten... arme Nelen en nu moeten vertrekken !... laat ons 'nen goeden Vaderons bidden. » En de kralen van haren paternoster schoven snel door hare witte vingeren en angstig klopte haar harteken.

Eenige boogscheuten van daar had Nelen den nacht ook zonder slapen doorgebracht. Bij 't kriecken van den dag stond Nelen gansch klaar; splinternieuwe dikke witte sokken en vaders beste botten aan de voeten, eene diemitten broek en dito kolder, en hierover een blauwen lijnwaden kiel en op het hoofd eene grijze wollen muts; zijn reiszak had vader zelf met spek gevuld. En nu knielde Nelen vóór zijnen vader. « Een kruisken, vader, een kruisken éér ik wegga. » En vader dopte de vingeren in het wijwatervat daar aan de muur nevens de deur en hij teekende met den duim een kruis op het voorhoofd van zijn kind, traagweg, al beven, een groot kruis, en hij sprak; « Mijn zoon, mijn beste Nelen, eens knielde uw oudere broeder Dorus hier ook neer voor mij, 't was in den Besloten tijd en hij ging strijden voor kruis, voor heerd en land; gij waart nog jong toch gedenkt het U nog hoe gij « onze jongens » bij laten avond en vroegen morgen te eten droegt naar de Cravaalbosschen van Assche en naar de Faluintjesbosschen hiertegen. Hij stierf als martelaar dier heilige zaak met het kruis op de lippen gedrukt... God gaf... God nam... U ook mijn zoon teeken ik met het kruis... ik zegene... en God beware U... wees man van eer en plicht... en vergeet uwen God en uwen vader niet ! » En Nelen sloeg een groot kruis, drukte sidderend de eeltige hand van vader, keek diep, zeer diep in zijne oogen en snokkend sprak hij: « een vroom soldaat en goede christen wil ik wezen... vaarwel vader... beste vader... vaarwel... tot later... houd u kloek. » En hij ging met den krop in de keel zonder omzien.

Buiten stormde het maar immer voort... in zijn hert stormde het ook geweldig toen hij aan Liva's huizeken stond en de houten klink der halfdeur oplichte. « God vordere u » sprak hij, binnentredende. En zij, ze konden bijna niet antwoorden. maar hard zuchten deden ze. En Nelen ging recht bij Beth. « Beth, » sprak hij, « ik vertrek, houd u struisch en waak over Liva, ik vertrouw op u. En Beth's oogen vlamden, ze werd vuurrood en ze zei, « ik zal veel op u peinzen en in Liva moet ge u niet ongerust maken. » « En gij Liva, » sprak Nelen diepgeroerd, « vergeet mij niet en bid veel voor mij... eens kom ik weer... dan zijn we samen gelukkig... de goede Pater Pascasius zegde het mij gisteren nog « mijn zoon, de oorlog is een geesel, maar vergeet niet dat alle goud door het vuur moet om gezuiverd te worden, verdraag geduldig de beproevingen,

eens toch keeren de rustige dagen van vroeger weer... Liva... liefste Liva... vaarwel. » Doch Liva stond op want ze zou meegaan tot buiten en hem zien vertrekken. Aan den gevel stonden ze stil onder het klimop. Hier hadden ze als kleine kinderen gejoeld en gespeeld, gelachen en geweend, hier zaten ze op het kleine banksken dicht bijeengekropen als de woeste plundersaars de aloude prachtige Abdij verwoestten, hier krompen hunne hertekens ineen bij iederen kanonslag, hier hadden ze de heesche gezangen der verwilderde en dronken bandieten gehoord, van hier slopen ze door de sparren en dichte struiken weg met mondbehoefden voor de helden van den onvergeetlijken Boerenkrijg, hier hadden ze met eigen handen de ranken klimop geleid met eene opene plaats als kapelleken erin, hier hadden ze lief en leed verteld, waren de eerste liefdeblikken gewisseld en was de reinste en openhertigste trouw beloofd, hier hadden ze overvloedig geweend als het lot Nelen had aangewezen om ingelijfd te worden bij het groote leger van Napoleon, hier stonden ze nu, hij reisveerdig, zij, heur herte kroppend vol en met haren voorschoot de tranen wegdroogende; de tranen die zoo overvloedig uit hare gezwollene oogen bolden. En de wind huilde en joeg onstuimig takken en bladeren af en zwarte, potzwarte kraaien vlogen, akelig krassende, wiegewaggelend door de lucht. En Liva sloeg een kruis en sprak den gebenedijden naam uit « O die ongeluksvogels, Nelen, hoort en ziet ge ze daar boven ons hoofd. » Beth zag de zwarte vogels ook na door het venster en ze moest er ook mee bezig zijn met het oude bijgeloof als zouden die zwarte vogelen ongeluksboden zijn, want ze keek ze lang starlings achterna in hun klimmend en dalend worstelen tegen den sjoevenden dunnen wind, en ze lachte zoo heimelijk valsch terwijl ze nijdig naar de twee geliefden lonkte. En toch bolde er ook een dikke traan uit hare oogen... moest Nelen sneuvelen... en sterven verre van huis... dan toch was voor haar ook alle hoop verloren... het gaat soms zoo aardig in deze wereld... wie weet?... en ze zag in hare woelende verbeelding de bleeke Liva verkwijnen... en henengaan... en dan bleef zij daar voor hem, zij alleen... de kwade, maar kloeke Beth en dan... dan zou ze hem vleien... hem in alles involgen en... dan zeker was hij voor haar...

« Nelen, » zei Liva zacht, « neem dees groen ranksken en dat oud beeldeken hier, bewaar dat alles ter mijner gedachtenisse en bid somtijds het gebed dat op dees beeldeken staat. » « Dat beloof ik u, Liva, ik bewaar alles trouw als een heiligen pand... u zal ik wel eens schrijven... antwoorden is moeilijk, in oorlogstijden komt er niet veel van te goede... Liva... vaarwel... wacht en bid... ik moet weg. » « God ga met u, Nelen, o kom zoo spoedig mogelijk terug. En Nelen stak heur de hand toe, ze drukte ze vast; een stond nog blikten ze diep in elkaars oogen... die

blik was de spiegel hunner rechtschapene ziel die leed om het droevig scheiden doch trouw en onderworpen bleef.

En Nelen was weg ! En de wind raasde met verdubbelde kracht en floot schuifelend en loeiend door de hoogopgeschotene haag. Maar Nelen en voelde 't niet en Liva evenmin hoe snerpnd koud het was en ze zagen weemoedig het loof der boomen uiteenvliegen en weggevoerd worden, treffend beeld hunner eigene, droeve scheiding. En Nelen ging en dierf niet omzien : zijn moed mocht zinken ! En Liva had de handen onder haren grauwen voorschoot geborgen, de tranen rolden nu vrij van hare bleeke wangen en lang reeds was Nelen de eenzame dreven der kloosterbosschen ingestapt als ze nog droomerig stond te zien naar de plaats waar den geliefde verdween. En Beth zat in de dansendevlammen van het haardvuur te staren en naar de zwarte kat die met hare glinsterende gele oogen in den hoek van den heerd zat.

Maar vertrekken zonder Pater Pascasius nog eens te spreken dat en zou of en kon Nelen niet. En hij richtte zijne schreden naar den ouden watermolen.

Toen den 28 Februari 1797 het klooster der Capucienen te Aalst door de fransche Jacobijnen afgeschafft werd en de monniken werden verjaagd, kwam Pater Pascasius naar Meldert in den ouden watermolen eene schuilplaats zoeken (1). Ten einde in het onderhoud van het uitgestroopt en overbelaßt klooster en deszelfs inwoners te voorzien, was Pascasius vroeger door zijne oversten naar de groote hoven van Meldert gezonden o. a. naar het hof te Mutsereel, het hof te Putte, Zeebroek's Hof, het Varings Hof en den Watermolen, om er aalmoezen en levensmiddelen in te zamelen. 't Was op die reizen dat Pascasius de hoogachtbare bewoners van den Watermolen leerde kennen en bij hen in zijn ballingschap toevlucht nam. Pastoor Goetghebuer had zijne kerk zien onteeren en tot peerdenstal inrichten, de klokken waren gestolen en hij zelf was moeten vluchten.

En geen enkele der gewetenlooze fransche bandieten vermoedde ooit dat de muldersknecht uit den watermolen met zijn wit bestoven pak een weerdige monnik en priester was ! Had de herder zijne schapen moeten verlaten, Pascasius was daar om de zieken te troosten, de stervenden

1) Pater Pascasius hiet in de wereld Carolus 't Kint ; hij was geboren in Thielt, en was zoon van Joannes en Maria Joanna Verhije. Hij overleed te Meldert den 25 Meert 1835 in den gezegenden ouderdom van 88 jaren. De Kerk van Meldert bewaart een kelk van groote kunstweerde door Pater Pascasius bij zijn afsterven aan zijne beschermers en weldoeners gegeven en door dezen aan de Kerk geschonken.

te bedienen en in 't geheim de H. Mis te lezen voor de vrome Melderaars. Nelen, zoon van een houtkapper zijnde, was het niet te verwonderen dat hij vlug boom-op boom-af kon klauteren. En terwijl Pater Pascasius dan Mis las, zat Nelen op de hoogte boven den watermolen op een der beuken van 't uitgestrekte bosch dat tot dicht bij den molen stond, en terwijl hij « zoo 't scheen, » vogelen zocht of droog hout bijeenzamelde spiedde hij de fransche soldaten af en gaf door een nagebootst vogelgeroep of geschreeuw het onraad te kennen ; op andere tijden diende hij de mis, of vergezelde Pascasius op zijne nachtelijke tochten ! Door het Concordaat te Rome afgekondigd den 15 Augustus 1801 en te Parijs als Staatswet aangenomen den 8 April 1802 mocht de katholieke godsdienst vrij in het openbaar uitgeoefend worden. Pascasius bleef nu te Meldert in de heropende kerk dienst doen. Zijn klooster was verkocht, waar zou hij heen ? Nelen was immer zijn trouwe vriend gebleven. En vooraleer zijn geboortedorp te verlaten wou de jongen den goeden pater nog eens spreken. Hij vond hem in den watermolen niet, hij was naar Affligem. En inderdaad, Pascasius wandelde tusschen de afgeschotene en verwoeste puinen van de weleer zoo prachtige abdij.

Hij zag Nelen aankomen en ging hem te gemoet. « Zoo dan, mijn zoon, ge gaat vertrekken. » « Ja, vader, » antwoordde Nelen « doch ik wou niet henen gaan zonder u eerst nog eens te zien. » « Daar doet ge eerlijk wel mede Nelen. » « Och vader, » zuchtte de jongen, « wat al rampen treffen ons ongelukkig vaderland ! gij zijt verjaagd uit uw klooster, uw tehuis is vernietigd en mij haalt men ook weg. » « 't Is zeker droef en erg, » antwoordde Pascasius, « hevige, kwade stormen woeden over Europa ; kerk en autaar liggen verbrijzeld, het heiligst gezag wordt onder de voeten getreden, 't is alsof al de helle machten schuimbekkend en razend samenwerken om alles te vernielen maar winden en stormen vlieden heen, oorlogen zijn geesels doch zij gaan voorbij ! God alleen blijft en zijne kerk zal immer zegepralen. » En nu hief Pater Pascasius de rechterhand ten hemel en hij sprak plechtig. « Ik word oud, mijne oogen zullen het niet meer zien, maar, ik heb er de vaste overtuiging van, uit deze puinen zal een nieuw oord van vrede, van geloofsbelijdenis en van heilig leven oprijzen. » En kalmer ging hij voort ; « Mijn kind, het scheiden doet u wee, ik begrijp het kloppen van uw hert ; ik ken uwe liefde ; zij is rein als de morgendauw ; Liva zal u trouw blijven en wanneer gij weerkeert zal een leven van geluk u wachten, wees kloekmoedig en onderworpen ! » En Nelen haalde het klimopranksken met het beeldeken uit den zak en het alles aan Pater Pascasius toonende sprak hij : « Vader, tot aandenken gaf ze mij dat. » De goede pater nam het santje ; het stelde in het bovendeele

den goddelijken Zaligmaker voor, biddende in het Hofken van Oliveten en in het onderdeel las hij dit gebed :

Vierde Bemerckinge
ten X uren.

Het gebedt van Jesus sigh overgevende in den wille zijns Vaders

O Heer die u tot bidden voeght
En u met 's Vaders wil vernoeght
Gij leert mij, hoe dat ick in al
Mij naer Godts wille voegen sal
Geeft dan dat ick die soo voltreck
Dat ick noyt blyve in gebreck

(F. HUBERTI)

« Druk dat gebed u vast in 't gemoed. Nelen, » sprak Pascasius, « het immer groen klimop herinnere u de eeuwige hoop en het gebed versterke u. » « Vader, dank, ik moet gaan, » antwoordde Nelen, « tot weerziens en bid voor mij. » « Ga, mijn zoon, Gods zegen volge u op uwe wegen, ik bid voor u. » En statig wandelde de weerdige kapucien tusschen de puinen en zijne oogen ten hemel wendend prevelde hij zacht *In viam pacis et prosperitatis dirigat te omnipotens et misericors Dominus* (1). Terwijl stapte Nelen de oude Brusselbaan op.

II

't Zijn droeve tijden als d'oorlog loeit
Als menschen men slacht lijk dieren
Als menschenbloed bij beken vloeit
Als vrede en liefde liggen geboeid
Als haat
En kwaad
En nood
En dood

Grijnzen, en vloeken, en tieren

Uit « Droeve tijden » (Antheunis)

Nelen was dus ingelijfd bij het groote leger van Napoleon en zou met den rusteloozen krijgsheld van slagveld tot slagveld trekken. In den slag bij Austerlitz den 2 December 1805, verjaardag van 's Keizers kroning, streed hij voor den eersten keer onder de bevelen van Maarschalk Lannes ; eenige dagen na den slag schreef hij een langen brief naar Liva, om haar het ruwe en lastige soldatenleven af te schilderen en haar te zeggen dat zelf in het heetste van den strijd, als de aarde dreunde onder het

1) De almachtige en barmhertige Heer geleide u op den weg van vrede en voorspoed.

gedonder der kanons haar beeld immer voor zijne oogen zweefde en hij het trouw in zijn hert bewaarde. « Kogels, schreef hij, floten rond mij, bloed zag ik bij stroomen, een afgrijselijk bloedbad is de oorlog... ik werd niet geraakt... O Liva, de klimop en het beëideken bewaar ik op mijne borst en het schijnt mij dat gij door die zoete herinnering als een goede bewaarengel over mij waakt. Bid en blijf bidden voor Nelen die u nooit vergeet. »

In den slag te Iena den 14 April 1806 won Nelen om zijn moedig gedrag het eerekruis en trok midden der maand December (voor de eerste maal) mede naar Rusland door ijselijk nat en killig weder langs slechte doorweekte wegen zoodat veelal de kanons in de modder bleven steken. Den 14 Juni 1807 neemt hij deel aan den veldslag bij Friedland. In 1809 is hij te Essling waar hij zijn overste, veldmaarschalk Lannes ziet vallen, de beenen verbrijzeld door een kanonbal. Na den slag van Wagram schrijft hij opnieuw een teederen brief naar Liva.

Intusschen heeft Napoleon de hand gelegd op Paus Pius VII en den Stadhouder Christi gevankelijk naar Fontainebleau overgebracht. Doch de gevangene van Fontainebleau, is machtiger dan de Keizer en Napoleon Bonaparte 's macht zal verbroken worden, eerst in Rusland en dan voor goed in Waterloo.

Rusland staat op : Bonaparte trekt met een leger van 500.000 man naar Moskow. Op bevel van Fædor Rostopchin, den gouverneur der stad, wordt Moskow in brand gestoken en de Franschen vonden er niets dan rookende puinen. En de winter was daar ! Tegen Honger en Koude, die groote generaals van Rusland vermocht Napoleon niets. De oevers der Berezina lagen bezaaid met de hardvervrozene lijken van duizenden moedige soldaten. Ach, hoe menigmaal liepen de peerden niet lange uren rond onder een dood vervrozen ruiter. O, de droeve terugkeer van het klein getal overblijvenden waaronder Nelen. Wat al bange koude nachten in de bosschen, wat gehuil van wolven, wat vermoeienissen, wat ellende, wat ontbering ! Arme Nelen, en wat staat er u in het vaderland te wachten. Acht lange maanden hebt ge van streek tot streek, langs afgebrande dorpen en verlatene steden, over het arme maar goedhartig Polen, over het wijde Duitschland gezworven. Acht lange maanden heeft uw hert gesnakt naar het weerzien daar ginder in 't lieve vaderland ! 't Was in de maand Juli 1813. En Nelen zag de rijke pracht van Vlaanderens velden weder ! Aan 't golvende graan, aan elken vogel, aan elken toren, tegen alles en iedereen zou hij zijn hert willen ontlasten en zeggen hoe hij zijn woord trouw had gehouden. Maar niemand zag naar dien haveloozen, vermager-

den reiziger, wie zou daarin den forschen, kloeken Nelen van over negen jaren herkennen ! Doch zijne ziel juichte, want eer de zon dien avond zou ondergaan, had hij zeker Liva gezien. Maar was zij hem wel trouw gebleven ? De avondschemering viel in als hij den witten gevel met den ranken klimop ontwaarde. En zijne oogen werden vochtig en zijn hert klopte onstuimig : Liva, zuchtte hij, o Liva, wist ge eens hoe dicht Nelen bij u is. En hij dierf bijna niet voortgaan. Onder het klimop stond hij stil en hoestte eens luid. En hij hoorde de deur opengaan... en hij zag... en zijne lippen bewogen reeds om den lieven naam uit te spreken... maar 't was Beth. « Vreemdeling, wat verlangt gij hier ? » « Beth » zei Nelen, « Beth herkent ge mij niet — Beth zeg, waar is Liva ? » « Gij hier, Nelen, zijt gij het ? » « Beth, waar is Liva en hoe gaat het met mijn vader. » « Uw vader, Nelen, uw vader... ja, die is gestorven... over twee jaar en sedert dien staat uw huis opgesloten... » « Mijn vader dood, » gilte Nelen... « arme, duurzame vader !... en uw kind mocht u de oogen niet sluiten... vervloekte oorlog !... En Liva dan ? » snikte hij. « In Liva moet ge u niet ontstellen, die is gelukkig. » « Wat zegt ge, Beth, is Liva met een anderen getrouwd ? » « Neen, Nelen, getrouwd is ze niet... » « Waar is ze dan ? » « Ze meende u dood, al lang dood, Nelen, en zij is... » « Dood ! mij dood meenen, » riep Nelen « en mijne brieven ?... » « Die zijn toegekomen, Nelen... » « Wel dan, en hoe mij dan lang dood meenen ?... » Beth antwoordde niet... « Spreek, Beth, om de liefde Gods, spreek,... » « Ze zag uwe brieven niet — en zij is naar een klooster gegaan... »

Er rees een zwarte nevel voor Nelen's oogen, zijne ledematen sidderden en hij barst uit : « Vader dood !... Liva weg... naar een klooster !... en wie heeft dan mijne brieven ? » « Ik, Nelen, » sprak Beth, « ik, en niemands anders dan ik. En nu moet het er uit, » riep ze. En in éénen adem zei ze : « Nelen, ik ook, ik zag u gerner, de jaloerschheid verteerde mij, en ik kon niet leven zonder u, ik ware ervoor in de hel zelf gesprongen en gij vertrokt vol liefde voor Liva. En uwe brieven heb ik alleen achtergehouden en ik sprak maar altijd aan van oorlogen en sneuvelen en sterven, uw vader stierf en ik verslechtte nog. Bidden deed ik geveinsd wel veel met Liva die u nu zeker dood waande. Ze werd stil, afgetrokken, ik raadde haar inzicht naar een klooster te gaan, ik hielp uit al mijn krachten mede. Dezen morgen juist, bij 't kriecken van den dag is ze vertrokken met de huifkar van den mulder uit den watermolen — het was tijd ; ik had een voorgevoelen dat ge gingt weerkeeren... Nelen ik ben vrij — gij ook zijt vrij — alles is voor u — zult ge mij verstooten ? » — En Nelen rees in zijne volle lengte op, zijne oogen schoten stralen, zijn gelaat werd zenuwachtig getrokken, zijne lippen beefden en met eene doffe stem die trilde van aandoening en smert, maar tevens ook van opgekropte

woede, riep hij uit : « Weg van mij ! walgelijk schepsel ! de wreede oorlog spaarde mij — maar gij, vuige slang, gij verbrijzelt mijn leven van hoop en trouw — ik ver... » « Neen, Nelen, neen, gilde Beth, vervloek mij niet ! » — In het Westen pakten dikke wolken samen in de lauwe lucht, de bliksem flikkerde in de verte, de wind ruischte in het loover der boomen en deed den klimop sidderen — En Nelen stak de hand omhoog — de donder begon te rommelen — « Vrees de straffende hand van den rechtveerdigen God, » sprak hij, « vader is dood — Liva is weg — u verstoot ik — niets meer weerhoudt mij op deze plaats — naar den oorlog wil ik weder... » « Nelen alles is voor u, ik kruip aan uwe voeten. » — De avond viel snel in; dikke druppelen water vielen pletsend neer — het onweder dreigde los te bersten. — « Ik vertrek... en voor altijd... » riep Nelen — « oorlog en kanonmuziek moet ik hebben... » En hij verdween in de duisternis — Beth zonk op de knieën met de armen naar hem uitgestrekt en wijd stonden heure oogen opengesperd... Toch het onweder barst los, vurige bliksemschichten schoten door de dikke oopengepakte wolken, de wind loeide met geweld in de sparren en slingerde de koppen der boomen over en weder... een geweldige, krakende donderslag weerklonk

Wanneer 's anderenlaags de voerman met zijne huifkar weerkeerde van zijne reis met Liva vond hij nog een hoop smeulende assche op de plaats waar Liva's en Beth's woning stond, de hoogopgeschotene haag was gansch verschroeid en het klimop was mede verbrand en Beth was spoorloos verdwenen...

III

18 Juni 1815 ! In Waterloo is voor goed de macht van den Corsikaan gebroken ! Napoleon is overwonnen !

Als een onsterfelijk lied klonk de zegetrompet na den grooten slag waarmede een einde gesteld werd aan een rijk dat drij-en-twintig jaren op den nek der volkeren had gedrukt.

Allerwegen lagen in eeuwige rust naast en onder elkander Engelschen en Duitschers en Franschen en Hollanders en Belgen. En de jammerkreten der duizenden gekwetsten met hunne verminkte ledematen weerklonken droevig over het slagveld. Ontelbaar waren de arme bruiden die den teederen bruidegom, ontelbaar de arme moeders die den geliefden zoon niet meer zouden weerzien.

Maar ook ontelbaar en nooit volprezen rezen uit alle hoeken des lands ziekenhelpers en helpsters op die aan de gekwetsten zonder eenig onderscheid van nationaliteit de beste zorgen besteedden.

Links van den weg van Brussel op Nijvel niet verre van de hoeve van Hougomont lag midden een hoop fransche en engelsche gesneuvelden een nederlandsch soldaat van het 3de regiment karabiniers met eene gapende wonde aan de borst. Zijn aangezicht werd reeds paarsch, zijne ledematen waren versteven. En bij hem knielde liefderijk een kloosterzusterken neder. « Ik ga u helpen, vriend, » zei ze zacht, « wees getroost, ik zal uwe wonde vermaken, straks komen dragers aan. » Doch de soldaat murmelde ; « laat mij nu maar sterven... ik heb de zege gezien... en niemand zal om mij moeten weenen. » — « Hebt gij dan geen vader, geene moeder meer die u wachten ? » -- « Dood, al dood, » zuchtte de gewonde. Doch intusschen hadden zachte vingeren de kleederen geopend om de wonde te heelen, toen een verdroogd klimopranksken en een oud beeldeken te voorschijn kwamen. En de zachte hand sidderde en de oogen der zuster waren strak op den soldaat gericht en zij riep : « Nelen, Nelen zijt gij dat ?... Mijn God, en ge waart dan niet dood ?... » « Ik ben Nelen, hoe kent ge mij ? » vroeg de gewonde — « Dat beeldeken — dat klimop » — zei ze — « wie gaf het u ? .. » « Liva, o Liva, zijt gij het ?... » en Nelen wou recht... hij kon niet... « Nelen, houd u stil, » sprak Liva, « Zuster Maria zal u verzorgen. »

Het was waarlijk Nelen. Na de ontmoeting met Beth, was hij de wijde wereld ingegaan. Naar 't groote leger zou hij niet meer. Zijne verering voor Napoleon was geweken, zijn hert was verscheurd !

En onder de bevelen van den Prins van Oranje neemt hij deel aan den veldslag bij Waterloo. Al een leeuw dringt hij vooruit — bij hoopen vallen de strijders rond hem — niets kan hem wederhouden — vooruit immer voorwaarts tot bij de hoeve van Hougomont en daar valt hij dooddelijk getroffen door eenen kogel.

Nu was de inspanning te groot geweest voor Nelen — met groote moeite stamelde hij nog — « Liva, ... ik keerde weer... ik had geschreven... Beth hield de brieven... zij was jaloersch... gij waart juist vertrokken... toen ik weerkeerde... ik heb Beth verstooten — half vervloekt en nu... nu sterf ik hier... gelukkig... ik zag u nog eens. Liva ! bid. » — « Gij zult niet sterven, Nelen, wij zullen u verzorgen... » Maar de dood hield hare zeis gereed... « Liva, » zei hij zacht, « bid voor mij ?... » « Nelen vergeeft ge aan Beth, om mijnentwille... » « Ik... vergeef... Liva... vader... Jesus » — Nelen was dood.

* * *

Omtrent de Kluizekapel diep in de bosschen in een armzalig hutteken sleeft eene uitgemergelde vrouw droevig hare dagen. Over Erembodegem naar Welle en Haaltert ging zij om aalmoezen voor haar levensonderhoud.

Met niemand ging ze om. En gansche dagen kon ze opgesloten blijven en zat ze te zien op geelgeworden halversleten papieren en met den paternoster in de handen. En bijgeloovige zielen aanzagen de boetveerdige zondares voor eene tooverheks.

Alleen, verlaten, stierf ze met de brieven van Nelen en een kruis op haar hert gedrukt — 't was Beth !

* * *

Tien jaar later ontsliep met een zaligen glimlach op het wezen en omringd van hare weenende medezusters in hare eenvoudige cel, Zuster Maria . En toen Moeder Overste, die de geheimste plooiens van het hert van 't « heilig Zusterken » kende een laatste kruisken gaf, lei ze in de kist een verdord Klimopranksken me een oud Santje neder en murmelden hare lippen : « De Heer der Heeren vereenige U in zijnen schoonen Hemel, in een Paradijs vol zoeten geur en eeuwig groenend Klimop ! »

(Eigendom)

Meldert. K. DE SAEDELEER.

Een Woord aan onze Lezers.

Bij 't sluiten van dezen eersten jaargang houden we er aan onze talrijke lezers te bedanken voor hunne welwillende belangstelling in ons werk. Wij zullen in den volgenden jaargang verbeteren wat kan verbeterd worden. Vele grondige en belangwekkende opstellen liggen gereed om te verschijnen.

De overvloed van stof heeft ons gedwongen het vervolg op zekere artikels waarvan het publiceeren begonnen is, uit te stellen tot de eerstkomende aflevering van den volgenden jaargang. Andere genummerde series, o. v. gebied van folklore, zullen ook voortgezet worden.

Op twee wijzen kan ieder die van goeden wil is meehelpen aan den bloei van ons tijdschrift :

1. Artikels bezorgen of ten minste antwoorden wat men weet op de uitgeschreven vragen. Nooit denken dat anderen het wel zullen doen !

2. Abonnementen bijwinnen. Elk kan ons allicht een of twee inschrijvers bijbrengen.

Wij kunnen onmogelijk al de personen kennen die belang stellen in ons heilrijk verleden en onzen eigenaardigen volksgeest. Dat iedereen dus eens rondom zich uitkijke en ons adressen bezorge ! Persoonlijke propaganda is altijd de beste. Wij stellen gaarne nummers ter beschikking van degenen die willen propaganda maken in hun midden. Daar hebt gij b. v. den heelen Noord-Oostkant van onze streek, met nog menig groote gemeente, waar wij, in evenredigheid met de andere delen onzer gouw, op den steun van een vijftigtal abonneenten zouden moeten kunnen tellen.

Als gij te veel tijdschriften hebt laat er dan liever een vreemd varen en steunt *Eigen Schoon* !

Wij hopen wel dat onze in omloop zijnde kwijtschriften goed zullen onthaald worden !

EIGEN SCHOON.

Bericht.

Voor de nieuwe inschrijvers op den tweeden jaargang (1912), houden wij, tegen 2.75 fr. de nummers van den eersten jaargang beschikbaar ; voor niet-inschrijvers kost de verlopen jaargang 3.50 fr.

Inhoud van den 1sten Jaargang

I. GESCHIEDENIS

A. GROOTERE OPSTELLEN :	BLADZ.
Gods lieve heiligen onzer streek. 1. Sinte Goedele, door <i>Amelik</i>	1 - 6
Een kronijkje van Maxenzele (Van 1650 tot 1676) door <i>Dom Vincentius Coosemans, O. S. B.</i>	17 - 22, 33 - 37, 49 - 52
Eene gerechtelijke brandstichting te Halle, door <i>J. Possoz</i>	22 - 23
Eenige nota's nopens vroegere tooneelspelen te Opwijck door <i>Dr Jan Lindemans</i>	25 - 29
Over den oorsprong der twee Lennicken, door <i>F. Vennekens</i>	37-39
Daniël van Campenhout, door <i>D. J. Delestré, O. P.</i>	53-58
Iets over Elinghen, door <i>M. J. Van den Weghe</i>	58-60
Kort overzicht der Geschiedenis van 't Karihuizersklooster te Herne, door <i>K. L. Wayembergh</i>	65-70
De Galg van Boekhoutberg, door <i>H. Roseleth</i>	70-73
De Schepenen van Lennick, door <i>G. Velge</i>	81-86
Dom Beda Regaus, door <i>Dom Vincentius Coosemans, O. S. B.</i>	87-90, 105-108, 121-127, 166-169, 185-188
De Klokken van Opwyck, door <i>Dr J. Lindemans</i>	97-104
Over Lennick's bestuur in 't leenroerig tijdvak door <i>F. Vennekens</i>	113-121
De Mirakuleuse Kruisen van Assche	131-135
't Gasthuis van Assche, door <i>D. J. Delestré, O. P.</i>	145-149
De Kluisapel te Hekelgem, door <i>H. Roseleth</i>	149-154
Een West - Brabantsche Held : Everaard t' Serclaes, door <i>Dr Th. Poodt</i>	161-165
Over de Beroerten in West-Brabant op 't einde der XVI ^e eeuw, door <i>F. Vennekens</i>	177-158
B. KLEINERE OPSTELLEN (Historische Mengelingen :	
Toelagen tot de heropbouwning der huizen verbrand te Merchtem in 1543, door <i>M. Sacré</i>	23
Het onweder van 19 en 20 Augusti te Merchtem, door <i>M. Sacré</i>	24

De Vlaamsche Beweging te Merchtem in 1850, door <i>M. Sacré</i>	24
Een Taalkundig Gesticht te Merchtem in 1794, door <i>M. Sacré</i>	25
De Pest te Opwijk van 1667 - 69	35
De Pest te Molhem	36
De strenge Winter van 1709 te Opwijk, door <i>J. L.</i>	74-75
Eene hagelbui in 1711, door <i>J. L.</i>	75
Goyck verbrand op het einde der XIV ^e eeuw	128
Breedte van de weghen in d' Ampt-mannye van Brussel	128
Waalsche kolonieën te St Agatha-Berchem en te Pamel	129
Eene doolage te Assche in den Winter van 1828	129
Asschekoeksken	130
Herbergen op de gehuchten van Assche in 1828	130
Assche in 1829	130
Ontvangst van Leopold I in 1831, te Assche	154
De burgerwacht van Assche in den slag van Leuven	155
Diederik van den Berghe, van Sint Catharina-Lombeek	155

II. FOLKLORE

West-Brabantsche Sagen :

1. Wederkeerende Moeder te Hekelghem (<i>H. R.</i>)	8
2. Het Rood Mutske te Hekelgem (<i>H. R.</i>)	8-9
3. Hoe een Opwijksche tooneeltroep voor een aanrukkend leger aangezien werd (<i>J. L.</i>)	28
4. Van het paard uit denzelfden tooneeltroep (<i>J. L.</i>)	28-29
5. Folkloristische overleveringen nopens de galg van Boek- houtberg (<i>H. Roseleth</i>)	72
6. Van den Kleermaker en de Heksen (<i>J. F. Vinckx</i>)	157-160

West-Brabantsche Kleudden-Sagen :

1. Kleuden doet hem dragen en doodt eenen ganschen stal paarden (<i>G. De Clercq</i>)	91-93
2. Kleuden draagt een boerenknecht naar huis (<i>H. Van Dievoet</i>)	93
3. Kl. draagt een pikker (<i>volgens Wolff</i>)	93-94
4. Kl. vaart met een koewachter in de lucht (<i>H. Van Dievoet</i>)	94
5. Kl. betoovert de pap (<i>id.</i>)	94
6. Kl. gaat mee naar de hoogmis (<i>id.</i>)	109
7. Kl. Een wit konijn dat spreekt (<i>id.</i>)	109
8. Kl. te Meysse in het dorp onder de gedaante van een veulen (<i>id.</i>)	109
9. Kl. eene witte vrouw (<i>id.</i>)	109

10. Kl. schudt de paardeknechten in het water (J. De Pauw)	110
11. Kl. een peerd	(id.) 110
12. Kl. breekt in twee stukken	(id.) 110
13. 14 Kl. straft vloekers	(id.) 111
15. Kl. ligt drukkend op wakende knechten	135
16. De Kleudensplank te St. Martens-Bodeghem (Madir Joseph)	135-6
17. Kl. loopt langs de beken	136
18. Kl. stoot een voerknecht en verdwijnt langs de beek	(J. De Smedt) 136
19. Kl. Waterduivel	(id.) 136
20. Kl. : Een Koe	(id.) 137
21. Jongens uit de streek komen Kl. op den vreemden ook tegen	(id.) 137
22. Door een wijwaterkruis wordt Kl. onschadelijk gemaakt	(id.) 138
Volksraadsels uit het payottenland, door J. F. Vincx	9-11
Vertelsels en sprookjes :	
1. Van den Boer en den Burgemeester, door J. F. Vincx	12
2. Van Paschen en Sinxen, door P. Dhoe	12-13
3. De dronkaard die meende dat hij in de hel was, door J-B. De Pauw	42
4. Deux kot-kodèèt. (id.)	42-43
5. Van den notaris en den slimmen boer (V. W.)	43-44
6. Van eene Moeder en haar Zoontje (J. F. Vincx)	62-63
7. Van eene oude vrouw, die op sterven lag (id.)	63
Gulden raad onzer voorouders (J. L.)	29-30
Kinderpoëzie, Aftelsels bij 't spel	40-41
Kinderpoëzie	172
Onze volksliederen. 1. De slag van Boekhoutberg	60-62
Vogeltaal in West-Brabant	75-80, 111-112
* In den Ouden keizer Karel *	173
De Klimop, door V. De Sadeleer	189-200

III. TAALKUNDE

Onze plaatsnamen : Inleiding	13
I. De plaatsnamen uitgaande op -ghem en -inghen, door Dr J. Lindemans	14-16, 44
Afflighem	44-46
Amelghem	46-47
Baerdeghem	95
Betteghem	95
Beyghem	95-96

Bijzeghem	96
Bleereghem	138
St Martens-Bodeghem	139
Brusseghem	139
Bueneghem	139
Cobbeghem	140
Crokeghem	140
Cureghem	140
Dilighem	140
Esseghem	141
De Tongval of Volksspraak van Assche, door J, <i>Ant. Van Elsen</i>	141-144

IV. OUDHEIDSKUNDE

Archæologische Kronijk.

Pamel. Toekenning van wapens aan de gemeente	31
Geklasseerde godsdienstige gebouwen onzer streek	63
Het kerkje van Beyghem	156
De kerk van Herne	156
Herstellingen aan de kerk van Cobbeghem	156
Vergrooting der kerk van Steenhuffel	156-157
De Nood Gods te Herffelingen	157
Pamel. Opwijck. Grimberghen. St Quintens-Lennick	157
Hamme hedendaags. (J. D. M.)	6-7

V. VARIA

Voorwoord	I-VIII
Aan onze lezers	17
Kronijk	16, 30-32, 47-48, 63-64, 80, 112, 176
Vragen	48, 174
Dood van den heer Juliaan Van der Linden	174-176

ONZE PRENTEN

Camera Mulierum van het Oude Karthuizersklooster te Herne, (Oorspronkelijke teekening)	Buiten tekst, 5 ^e aflevering.
De oude Abdij Affligem (volgens Le Roy)	id. 7 ^e id.
Kapel van de Kruisborre te Assche (Oorspronkelijke teekening)	131
De Kluiskapel te Hekelgem	id. 153
Portret van M ^r Juliaan Van der Linden	Buiten tekst. 11 ^e aflevering.

Inhoud

<i>Over de Beroerten in West-Brabant</i> <i>op 't einde der XVIe eeuw</i>	F. VENNEKENS.
<i>Dom Beda Regaus</i>	D. VINC. COOSEMANS.
<i>Het Klimop</i>	K. DE SAEDELEER.
<i>Vergelijkingen uit onze Volkstaal.</i>	H. V.
<i>Een woord aan onze lezers</i>	*
<i>Bericht</i>	* * *

HUISELIJKE SCHIKKINGEN :

1. — Elk medewerker is verantwoordelijk voor zijn opstel.
2. — Niet geplaatste bijdragen worden slechts op aanvraag teruggestuurd.
3. — De medewerkers ontvangen kosteloos 25 exemplaren van de aflevering waarin hunne bijdrage verschijnt ; dit echter alleen op aanvraag gestuurd bij het opzenden der bijdrage naar den opstelraad. (Adres : *Bureel van « Eigen Schoon » te Opwijck*). Voor overdrukken of meer exemplaren van de aflevering make men overeenkomst met den drukker.
4. — Afzonderlijke nummers kosten voor niet inschrijvers 0.50 fr. Te bevragen op het *Bestuur van het Davidsfonds te Assche*.
5. — Boeken waarvan een exemplaar aan de Redactie gezonden wordt zullen besproken worden indien zij met het karakter van het tijdschrift overeenstemmen ; andere worden enkel aangekondigd.
6. — Inschrijvingen worden op al de postkantoren aangenomen.
Voor klachten nopens het achterblijven of het niet bestellen der nummers wende zich elk tot zijn postbureel.

